

Legemidler - Istandgjøring og utdeling

D16645

 Utgave:
8.01

 Gjelder fra:
10.12.2023

Side 1 av 6

Hensikt og omfang

Sikre at riktig pasient får riktig legemiddel, i riktig dose, på riktig måte og til riktig tid. Sikre at all istandgjøring og utdeling skjer på en systematisk måte som sikrer en trygg og effektiv legemiddelbehandling med sporbar dokumentasjon.

Ansvar/målgruppe

Helsepersonell som har fått fullmakt til å dele ut legemidler ut fra definerte kompetansekrav. Avdelingssykepleier/enhetsleder har ansvar for en skriftlig oversikt på enhetsnivå over hvem som har slik fullmakt. Oppgaven kan ikke delegeres videre til annet helsepersonell.

Sykepleierstudent kan foreta utdeling under veiledning, men har ikke selvstendig fullmakt til legemiddelhåndtering og dokumentasjon.

Nyutdannede sykepleiere kan få midlertidig fullmakt ut fra foreløpig vitnemål i påvente av autorisasjon. Se [Legemidler – Legemiddelhåndtering, Fullmaktsmatrise](#).

Pasienter/pårørende/omsorgspersoner som unntaksvis deltar i håndtering av legemidler under innleggelsen, se eget avsnitt i denne prosedyren.

Handling

All istandgjøring og utlevering av legemidler til pasient skal gjøres på grunnlag av legens originalordinering til enkeltpasient.

Unntaksvis kan helsepersonell uten rekvireringsrett dele ut legemidler ordinert gjennom prosedyre, jfr. prosedyre [Legemidler - Ordinering, føring av kurve](#). Utdeling etter slike prosedyrer kan kun benyttes i spesielle situasjoner når det ikke er praktisk mulig for lege å ordinere til den enkelte pasient.

Den som gjør i stand og deler ut legemidler til pasient må ha kunnskap om legemiddelhåndtering og det/de aktuelle legemidlene. Er noen av legemidlene ukjent må kunnskap om det aktuelle legemidlet tilegnes ved hjelp av informasjon fra preparatomtaler/pakningsvedlegg.

Hygieneaspekter

- Hånddesinfeksjon gjennomføres før istandgjøring og utdeling av legemidler jfr. [Håndvask](#). Istandgjøring skal foregå på en ren arbeidsflate.
- Ved tilberedning av legemidler skal aseptisk arbeidsteknikk benyttes
- Ved uttak fra flerdosebeholdere brukes lokket eller en ren skje
- Ved behov for knusing av tabletter brukes to engangs medisinerbeger eller rent og tørt knuseverktøy

Istandgjøring/klargjøring av legemiddel

- Istandgjøring bør foregå på en skjermet plass og med minst mulig forstyrrelser
- Riktig legemiddel i henhold til ordinasjon og innkjøpsavtaler tas ut fra lageret, i hht. [Legemidler – Generisk bytte og valg av preparat ved generisk ordinerings](#)
- Påse at legemidlet har god holdbarhet
  - Legemidler med begrenset holdbarhet etter anbrudd, som injeksjonspreparater, miksturer, salver/kremer, øyedråper, øredråper, påføres dato for åpning første gang, se [Legemidler – Veiledende brukstid etter anbrudd](#)
- Riktig pasientdose gjøres i stand ved å velge riktig styrke, administrasjonsform og mengde.
  - Dosetter (dag- eller ukedosetter) og pasientbeholder i medisintralle kan istandgjøres på forhånd.
  - Flytende legemidler bør klargjøres kort tid før utdeling.
- Flytende legemidler til peroralt bruk måles opp i beger eller peroral sprøyte, slik at de ikke kan forveksles med injeksjoner.
- Ikke bruksferdig legemiddel tilberedes i henhold til:
  - Generelle prosedyrer:
    - [Legemidler - Tilberedninger og tilsetninger, administrering av legemidler til injeksjon og infusjon](#)
  - Spesielle prosedyrer for det enkelte legemiddel der det foreligger:
    - [Legemidler - Utblandingstabell antimikrobielle legemidler til parenteral bruk for voksne](#)
    - Se kap. 21.03, Legemidler - blandekort
    - Til barn: [Legemidler - Utblanding og administrering, parenterale legemidler til barn, bruk av nasjonale blandekort](#)
- Øyedråper, øredråper, nesenspray og inhalasjonsmedisiner i flerdosebeholder skal kun brukes av en pasient og merkes med navn og fødselsdato ved første gangs bruk.
- Den som istandgjør legemidler må sørge for at legemidler som ikke er tilgjengelig i lageret blir bestilt inn fra apoteket eller lånt fra annen avdeling.
- Det foretas egenkontroll av istandgjort legemiddel: Preparatnavn/virkestoff, dose, styrke, legemiddelform, opptrukket mengde, maksimal døgndose av behovsmedisiner.
- Det skal foretas dobbeltkontroll av preparater med krav om dobbeltkontroll i hht prosedyre [Legemidler - Egenkontroll og dobbeltkontroll](#) og den enkelte avdelings rutiner.

Merking av istandgjort legemiddel

- Ferdig istandgjort legemiddel skal merkes med pasientnavn, fødselsdato, legemidlets navn og/eller virkestoff, samt styrke, dose og andre opplysninger som er nødvendig for en sikker håndtering, se [Legemidler - Merking og bruk av etiketter](#).
  - For legemidler istandgjort i dosett/pasientskuff er det tilstrekkelig med pasientnavn og fødselsdato (navnelapp) på dosett/i skuff. Pasientskuff skal i tillegg være merket med nummer på rom/seng. Legemidlene identifiseres mot originalordineringsforordningen.
- Unntak fra krav om merking:
  - Istandgjøring umiddelbart før bruk
    - Sykepleier tar ut ett legemiddel av pakningen, legger det i et medisinbeger og gir det deretter umiddelbart til pasienten.

- Sykepleier trekker opp en dose til injeksjon, får utført dobbeltkontroll og gir legemidlet umiddelbart etter istandgjøring.
- Identifiserbare legemidler (endose/multidose) som tas ut av skuff eller beholder for den enkelte pasient og deles ut umiddelbart.
- Umerkede legemidler kasseres.

Utdeling av legemidler til pasient

- Kontroller istandgjort legemiddel mot ordinasjon.
- Påse at legemidler med krav om dobbeltkontroll er dobbeltkontrollert.
- Kontroller pasientens identitet ved å etterspørre pasientens navn og fødselsdato, sjekk eventuelt pasientens navnebånd.
- Ved endringer i pasientens tilstand, må det vurderes om legemidlene kan administreres, konferer om nødvendig med lege før legemidlet gis.
- Påse at legemidlet blir tatt, med mindre det er gjort avtale om at pasienten håndterer sine legemidler selv. Egenadministrering tillates kun unntaksvis, se eget avsnitt.
- La ikke legemidler stå igjen på nattbord eller liknende.
- Dersom ikke annet er oppgitt skal alle tabletter og kapsler svelges hele. Ved behov for å dele eller knuse tabletter må den som deler ut forsikre seg om at tablettene kan deles/knuses. Benytt godkjent knuseliste [Legemidler - Knuselista OUS](#) eller konferer med farmasøyt. Knusing innebærer endring av administrasjonsform og rutinemessig knusing må derfor ordineres av lege.
- Dersom pasienten ikke kjenner igjen legemidlet, eller reagerer på noe ved utdelingen, skal originalemballasjen finnes fram og legemidlet kontrolleres mot ordinasjon/forordning og bytteliste.
- Utfør egenkontroll ved administrasjon: rett administrasjonsmåte, tidspunkt, holdbarhet, merking, visuell kontroll av infusjoner og injeksjoner.
- Den som deler ut, signerer for at utdeling er foretatt korrekt i dokumenter beregnet for slik dokumentasjon herunder elektronisk kurve MetaVision, legemiddelkardex, legemiddelliste, anestesijournal, intensivskjema, ambulansjournal eller tilsvarende dokument. Utdeling dokumenteres i tilknytning til ordinasjon/forordning slik at det er lett å få oversikt om ordinert legemiddel er gitt.
- Dersom ordinert legemiddel av ulike årsaker ikke er gitt/ikke er tatt dokumenteres dette på samme sted og begrunnes.
- Den som deler ut må sørge for at pasienten blir observert med henblikk på ønsket effekt/uteblitt effekt/uheldig effekt av legemiddelbehandlingen. Ved mistanke om komplikasjoner/bivirkninger skal lege kontaktes.

Pasient/pårørende/omsorgsperson (inkluderer personale i boenhet) administrerer legemidler selv

Hvis pasient/pårørende/omsorgsperson skal delta i håndtering av legemidler under innleggelsen må følgende punkter være avklart:

- Lege har ansvar for å vurdere om det er medisinsk faglig forsvarlig å overlate hele eller deler av ansvaret for administrering til pasienten selv, eller pårørende/omsorgspersoner (etter samtykke fra pasient). Avgjørelsen skal dokumenteres i journaldokument og på kurven.
- Hvilke legemidler det gjelder eller hvilke deler av håndteringen pasienten/pårørende/omsorgspersonen skal utføre, må beskrives.

Når pasient/pårørende/omsorgsperson får ansvar for inntak av legemidlet:

- Sykepleier har ansvar for å gjøre i stand riktig legemiddel, i riktig dose, til riktig tid, sørge for dobbelkontroll og overlevere istandgjort legemiddel til riktig pasient/pårørende/omsorgsperson, samt i etterkant sjekke at legemidlet er tatt, og dokumentere i kurven etter bekreftelse fra pasient/pårørende/omsorgsperson.
- Pasient/pårørende/omsorgsperson har ansvar for at legemidlet tas/gis på rett måte og til riktig tid.

Når pasient/pårørende/omsorgsperson får ansvar for istandgjøring av legemidlet:

- Sykepleier har ansvar for å informere om endringer i dosering/hyppighet osv., observere om oppgavene ivaretas på en tilfredsstillende måte, samt dokumentere at legemidlet er tatt etter bekreftelse fra pasient/pårørende/omsorgsperson. Gitt informasjon/opplæring dokumenteres i sykepleienotat i DIPS.
- Pasient/pårørende/omsorgsperson har ansvar for å følge informasjon/opplæring som blir gitt, og si ifra hvis problemer/utfordringer med legemiddelhåndteringen.

Bruk av pasientens private legemidler

- Unntaksvis kan pasientens private legemidler brukes i sykehus når legemidlet ikke kan skaffes og det vurderes at opphold i behandlingen er uheldig.
  - F.eks. sjeldne legemidler, uregistrerte legemidler, legemidler ved kliniske utprøvinger, legemidler tilvirket til den aktuelle pasient.
- Legemidler på H-resept skal som hovedregel tas ut på resept til den enkelte pasient, se [Legemidler – Bruk av legemidler på H-resept til inneliggende pasienter](#)
- Pasienten eller pårørende må gi samtykke til bruk, det må opplyses at bruk av private legemidler er frivillig og at det ikke gis økonomisk kompensasjon.
- Hvis pasienten har med seg dosepakkede legemidler/multidose og det ikke foretas endringer i ordinasjonen, kan man etter avtale med pasient/pårørende evt benytte disse under oppholdet (pasienten kan uansett ikke benytte de etter oppholdet).
- Ved bruk av private legemidler har sykehuset samme ansvar for behandling og dokumentasjon som ellers.
- Bruk av pasientens egne medisiner forutsetter at de foreligger i original emballasje ev. multidoseforpakning slik at de er identifiserbare for sykepleier/vernepleier som skal gjøre istand og dele ut legemidlene.
- Medbrakt pasientmedisin må aldri brukes til andre pasienter.

Utlevering av legemidler ved permisjon

- Ved permisjon skal pasienten få utlevert nødvendige legemidler.
- Utlevering av legemidler til pasient ved permisjon skal gjøres etter avtale med lege.
- Utleveringen dokumenteres i legemiddelista/legemiddelkardex/elektronisk kurve MetaVision.
- Mengden legemiddel skal være tilpasset permisjonstidens lengde.
- Legemidlene skal pakkes i egnet emballasje, som merkes med legemiddelnavn, styrke, dosering, doseringstidspunkt, mengde, pasientens navn og fødselsdato, og navn på ordinerende lege. Ved bruk av ukesdosett skal tilhørende medisinarke/legemiddelliste følge med.

- Det anbefales utlevering av legemidler pakket som endoser hvis mulig (navn, styrke, batchnr. og utløpsdato påtrykt).
- Om nødvendig må det gis tilleggsinformasjon om hvordan legemidlene skal tas, om det er noe pasienten skal følge med på, og eventuelle spesielle oppbevaringsbetingelser.
- Ubrukt legemiddel leveres tilbake til avdeling etter endt permisjon. Innlevert legemiddel registreres i elektronisk kurve MetaVision og kasseres.

Utlevering av legemidler til pasient ved utskrivning

- Det kan om nødvendig sendes med et tilstrekkelig antall legemiddeldoser (inntil pasienten har mulighet til å få tak i aktuelle legemidler) for å hindre at det blir opphold i pasientens legemiddelbehandling. Kan være spesielt aktuelt
  - i forbindelse med helg og høytid.
  - ved bruk av sjeldne legemidler.
- Utlevering av legemidler ved utskrivning skal gjøres etter avtale med lege.
- Pakkes og merkes på samme måte som ved permisjon.
- Det må gis informasjon om bruk og oppbevaring, samt om det eventuelt er noe spesielt pasienten skal være oppmerksom på.
- Medsendt legemiddel dokumenteres i legemiddellista/legemiddelkardex/elektronisk kurve MetaVision.

Utlevering av legemidler til andre enn pasient

Se egen prosedyre [Legemidler - Utdeling til andre enn pasient](#)

Referanser

SI/15.02-05	MetaVision - Brukerveiledning
SI/17.34-02	Håndvask
SI/21.01-01	Legemidler - Ordinering, føring av kurve
SI/21.01-05	Legemidler - Egenkontroll og dobbeltkontroll
SI/21.01-07	Legemidler - Generisk bytte og valg av preparat ved generisk ordinering
SI/21.01-10	Legemidler - Utdeling til andre enn pasient
SI/21.01-13	Legemidler - Legemiddelhåndtering, fullmaktsmatrise
SI/21.01-19	Legemidler - Tilberedninger og tilsetninger, administrering av legemidler til injeksjon og infusjon
SI/21.01-21	Legemidler - Utblandingstabell antimikrobielle legemidler til parenteral bruk for voksne
SI/21.01-22	Legemidler - Utblanding og administrering, parenterale legemidler til barn, bruk av nasjonale blandekort
SI/21.01-24	Legemidler - Legemiddelhåndteringsforskriften, Rundskriv IS 7/2015
SI/21.01-26	Legemidler - Bytteliste 2024 for Sykehuset Innlandet
SI/21.01-32	Legemidler - Merking og bruk av etiketter
SI/21.01-46	Legemidler - Knuselista OUS
SI/21.01-53	Legemidler - Bruk av legemidler på H-resept til inneliggende pasienter
SI/21.01-55	Legemidler - Legemiddelliste, brukerveiledning - Til bruk ved nedetid av MetaVision
SI/21.02-08	Legemidler - Legemiddelhåndtering, ansvar
SI/21.02-10	Legemidler - Medisinrom, oppbevaring og hygiene

Utgave: 8.01	Legemidler - Istandgjøring og utdeling	D16645 Side 6 av 6
-----------------	---	-----------------------

[Forskrift om legemiddelhåndtering](#)